

SO'NGGI
UCH KUN
MUJDA'LARIOAV XODIMLARI
UCHUN BRIFING

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasida mamlakatimiz va xorijiy ommaviy axborot vositalari vakillari uchun bo'lib o'tgan brifingda Bosh prokuror R. Qodirov jurnalistlarni shu yilning 30-iyulida Toshkent shahrida sodir etilgan terrorchilik harakatlari yuzasidan quzg'atilgan jinoiy ish bo'yicha olib borilayotgan dastlabki qidiruv ishlari, ro'y bergan ushbu hodisa tafsilotlari, qurbonlar hamda ushbu xunrezlikni amalga oshirgan jinoyatchilarning mansubligiga doir ma'lumotlar bilan batafsil tanishtirdi.

XALQARO ANJUMAN

O'zbekiston Fanlar akademiyasida Wenner-Gren xalqaro ilmiy jamg'armasi, Rossiya Fanlar akademiyasi Arxeologiya va etnografiya instituti Sibir bo'limi hamkorligida tashkil etilgan xalqaro anjumanda mazkur sohada erishilayotgan yutuqlar, so'nggi yangilik va tajribalarni ommalashtirish, qadimiy topilmalarning tarixiy ahamiyati yuzasidan AQSH, Avstriya, Fransiya, Germaniya, Chexiya, Belgiya, Ispaniya, Shvetsiya, Yaponiya, Lyuksemburg va MDH mamlakatlari olimlari o'zaro fikr almashishdi. Anjumanda O'zbekistonning qadimgi tarixi, Markaziy Osiyoda poleolit davri antropologiyasi, Yevroosiyoda qadimgi odam migratsiyasi mavzularida ma'ruzalar tinglandi.

BOLALARGA YANGI
SPORT MAJMU'I VA
KIYIMLARI

Olot tumanidagi "Sultonbek" fermer xo'jaligi rahbari Bahodir Xudoybergenov tashabbusi bilan Sher qishlog'i yaqinida qurilishi boshlangan sport majmuida futbol, basketbol, va voleybol maydonchalari, tennis korti, katta sport zali barpo etiladi. Ushbu maqsadlar uchun 10 million so'm sarflashni mo'ljallagan fermer qishloq bollaridan tuzilgan futbol va basketbol jamoalarini yangi sport kiyimlari bilan ta'minlashga ham ahd qilgan.

«2004-2009 йилларда Мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умумиймиллий дастури тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонида мактаб таълим тизими тубдан яхшилаш, энг юқори замонавий талабларга жавоб берадиган ўқув моддий база шакллантирилиши, яшаш жойидан қатъий назар, қишлоқ ва шаҳар мактабларининг моддий базаси ҳамда таъминланишидаги тафовутлар босқичма-босқич бартараф этилиши ҳақида муҳим вазифалар белгилаб берилди. Бу борада Хоразм вилоятида ҳам кўламдор ишлар қилиниши режалаштирилди. Вилоят бўйича жами 229 та мактаб капитал таъмирлашга, 121 та мактаб капитал реконструкция қилишга муҳтож бўлганлиги учун бугун воҳада қизгин меҳнат авж олган.

ИЗЛАНИБ,
ИММОН ТОПИБ

Авария ҳолатида бўлган 28 та мактаб ўрнида янгидан замонавий типда ўқув бинолари қурилади.

Авария ҳолатида бўлган 28 та мактаб ўрнида янгидан замонавий типда ўқув бинолари қурилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2004 йил 19 февралдаги Ф-1910-сонли Фармойиши асосида тузилган махсус комиссия ва ишчи гуруҳлари томонидан вилоятдаги барча умумтаълим мактаблари тўлиқ рўйхатдан ўтказилиб, ўқув масканларидаги бугунги аҳвол ўрганилди. Ҳар бир мактаб паспортлаштирилиб, аниқ йўналишлар белгилаб олинди. 2005 йилда Янгиариқ туманида 420 ўринли, Гурланда 500 ўқувчи таълим

оладиган ўқув даргоҳлари қад кўтарилди. 2006 йилда эса Урганч туманида ва Хивада, сўнги йили Хонқа туманида ҳам 624 нафар ўқувчини бағрига оладиган умумтаълим мактаблари қурилиб фойдаланишга топширилади. То 2009 йилгача 4287 нафар ўқувчи тахсил оладиган янги, энг сўнги замонавий ўқув техникалари билан таъминланган мактаблар босқичма-босқич қад ростлайди.

Феруза ТАНГРИБЕРГАНОВА,
«Ma'rifat» муҳбири

ҒОЛИБЛАР
КЎПАЯВЕРСИН

Гўзаллик яратиш ишқиде ёниб яшаётган ҳар бир юртдошимиз бор-ки, ўз соҳасида бирор бир ютуққа эришишга интилади. Демак у ижод билан машғул. Кўлига қалам олиб, ижод намуналарини таҳририятга йўллаётган азиз муштарийларга чин дилдан раҳматлар айтиб, юртимизда рўй бераётган янгиликлар, ўзгаришларга ҳақиқий ижодкор кўзи билан назар солиб битилган асарларни кутиб қоламиз.

Шу ўринда «Ma'rifat» танлови ҳали ҳам давом этаётганлигини маълум қиламиз ва навбатдаги июль ойи ғолиблари билан таништириб ўтамиз:

Энг яхши мақола номинацияси бўйича кўрсатилган номзодлар орасидан шу куннинг долзарб мавзуси ҳисобланган «Ўқитувчи қанча маош олади?» сарлавҳали мақола (муаллиф Б.Жовлиев, 21 июль) кўлга келди. Бола-вимли шонли Мир-зиз Аъзам томонидан тайёрланган «Силва Капутикян — Арарат куйчиси» (31 июль) сарлавҳали саҳифа энг яхши саҳифа номинациясига эга бўлди.

Энг яхши интервью — «Ижара тизими ва дарслик таъминоти» (Ш.Нишонов, 17 июль) сарлавҳали суҳбатга насиб этди.

Энг яхши янгилик — Хусан Нишоновнинг «Рустам Қосимжонов — Жаҳон чемпиони!!!» хабари учун берилди.

Халқаро олимпиадада яхши натижаларни кўлга киритиб қайтган ёш математикларнинг суратлари туширилган фотолавҳа (Муаллиф Б.Ризоқулов) «Энг яхши сурат, фотолавҳа» номинациясида биринчиликти кўлга киритди.

Талаба-журналистнинг энг яхши публицистик асари номинацияси бўйича ғолибликка ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети талабаси Саиджон Махсумовнинг халқаро ва спорт майдонларидан тайёрланган туркум хабарлари муносиб деб топилди.

Ғолибларни самимий табриклаб, барчага ижодий баркамоллик тилаб қоламиз!

Р. ЖУМАНИЕЗОВ (ЎзА)
олган суратлар.

Иймон ва эътиқод, инсоф ва виждон, сахийлик ва улугворлик сингари фазилатлар инсон баркамоллигини белгилайди. Бу каби сифатлар, энг аввало, мактаб раҳбариде мужассам бўлса, нур устига нур, мактаб жамият кўркига айланиб боради, илм масканида таълим сифати яхшиланади, муаллимлар ўртасида ижодий муҳит шаклланади. Ҳар бир муаллим, мураббий дарс ва машғулотлар самарадорлигини таъминлаш мақсадида изланади. Изланишлар асосида ўтилган дарслар ўқувчини сушт тингловчидан фаол иштирокчига айлантиради. Натижа эса аён — мактаб илгорлар сафида. Директор ҳам мароқ билан ишлайди. Бунга нима етсин?

Аммо гуруч курмаксиз бўлмаганидек, жамоа фикри билан ҳисоблашмайдиган, кибрга берилган, изланувчан ўқитувчининг меҳнатига лоқайд қарайдиганлари ҳам борки, фақат бундан афсус қиласан киши. Янада афсусланарлиси, жойлардаги билим даргоҳларида ўз лавозимини суиистеъмол қилаётган раҳбарларнинг учраётганлигидадир.

Маълумки, мактаб — келажак остонаси. Ушбу даргоҳ сабоғи фарзанд иқболига пойдевор, келажакка йўл кўрсатувчи йўлчи юлдуз бўлади. Аслида, умумтаълим мактабини битирган ўқувчига етуклик шаҳодатномасининг берилиши ҳам шундан.

Afsus

Ўрта маълумот тўғрисидаги баъзи ҳужжатларнинг

дан. Зеро, мазкур шаҳодатномани қўлган олган ўқувчи камолот пиллапоясига дадил одим қўяётган келажак вориси ҳисобланади. У энди ўз келажакни мустақил бунёд этишга қодир. Аммо минг афсуски, айрим мактаб раҳбарлари томонидан ҳатто айна даргоҳ остонасини бир бор бўлса-да ҳатламаёқ, ёхуд ҳали зарур билимларни эгаллашга улгурмасданоқ етуклик шаҳодатномасини «қўлга киритаётган»лар йўқ эмас. Бир ўйлаб кўринг: ҳали зарур билим, кўникма ва малакага эга бўлмай туриб ноқонуний йўл билан шаҳодатномага эга бўлган ўқувчининг эртанги тақдири қандай кечади? Тўғри, у яна ноқонуний ишга қўл уриб кимнингдир хайрихоҳлигидан қайсидир олий ўқув юрти ёки касб-хунар коллежи талабаси бўлишга эришиши ҳам мумкин. Бироқ етарли билимга эга бўлмаслик унга панд бермайдими. Дейлик, чапдастроқ битирувчи бунга ҳам йўл топди. Лекин, бу чапдастлик унга қачонгача қўл келаркан?

Бундай салбий ҳолат, афсуски, ҳали келажакка умид-ланиш нигоҳ қадаган бошқа бир ўқув-

чи иқболига-да таъсир ўтказиши тайин. Айни ана шундай, салбий ҳолатларга чек қўйиш мақсадида яқинда республика Халқ таълими вазирлиги томонидан 2004 йил 30 июлдаги «Ўрта маълумот тўғрисидаги баъзи ҳужжатларнинг расмийлаштирилишида йўл қўйилган камчиликлар тўғрисида»ги ҳайъат мажлиси 77-сонли қарорини ва 2004 йил 31 июлдаги 02-775-сонли модемограмманинг бажарилиши юзасидан барча вилоятларда Халқ таълими вазирлигининг 2000 йил 15 сентябрдаги «Таълим бўйича расмий давлат ҳужжатларини тайёрлаш, ҳисобга олиш, сақлаш, топшириш ҳамда улардан фойдаланиш тартибини такомиллаштириш тўғрисида»ги 180-сонли буйруғининг бажарилиши ва Давлат тест маркази томонидан экспертизага тавсия этилган ўрта маълумот тўғрисидаги шаҳодатномалар текширилиб чиқилди.

Текшириш жараёнида ўрта маълумот тўғрисидаги баъзи ҳужжатларнинг расмийлаштирилишида йўл қўйилган камчиликлар, айрим ҳолларда ноқонуний ишлар амалга оширил-

ганлиги маълум бўлди. Жумладан, Қорақалпоғистон Республикаси Таҳиятош шаҳридаги 2-мактаб раҳбари томонидан Д.Абдурахимов номига, Жиззах вилояти Зомин туманидаги 55-мактаб, Фаллаорол туманидаги 79-мактаб директорлари томонидан айримларга гайриқонуний равишда шаҳодатномалар расмийлаштирилган. Сирдарё вилояти Сайхунобод туман халқ таълими бўлимининг методисти А.Болтабоевнинг айби билан 22-ва 23-мактабларга берилган 2 дона шаҳодатнома 28-мактаб директори томонидан мактабда ўқимаган шахсларга «тақдим» этилган. Шу тумандаги 12-мактабнинг собиқ директори Ҳакимов эса 2001 йилда мактабда ўқимаган шахсга шаҳодатнома бериб юборган. Дилшод Абдуллаев 2003 йилда Тошкент вилояти Оққўрғон туманидаги 6-мактабнинг 9-синфини тугатиб, 10-синфда ўқимасдан шу тумандаги 43-мактабдан шаҳодатнома олган. У.Сариқулова номига ҳам Куйичирчиқ туманидаги 55-мактабдан, ҳам Оққўрғон туманидаги 43-мактабдан ноқонуний равишда шаҳодатнома берилган.

Бугунги ҳаётимизни компьютерларсиз тасаввур этиб бўлмайди. У аллақачон инсон фаолиятининг ажралмас қисмига айланган. Шунингдек, улар кундалик турмуш тарзимизга ҳам жадал суръатда кириб бормоқда. Бу табиий, албатта. Чунки, техника мислсиз ривожланаётган асрда яшаймиз. Хоҳлаймизми-йўқми, унга мослашмоғимиз, мавжуд техника воситаларини бошқармоғимизни даврининг ўзи тақозо этиб турибди. Оддий ҳисоблашдан тортиб, мураккаб дастурларни яратиш, катта босимдаги ахборот алмашуви жараёнида, албатта, компьютерларга эҳтиёж сезамиз. Ундан фойдаланишни билмаслик эса маълум маънода замон билан, тараққиёт билан ҳамнафас яшашга тўсқинлик қилади. Шу боис, бугунги кун киши, албатта, компьютер билимларини ўзлаштириши айтилмоқда. Компьютер техникалари тўғрисидаги билимлар таълим тизимидан ҳам кенг ўрин олган. Бундан ўн йиллар илгари компьютер воситалари ҳақидаги билимлар ўрта мактабларнинг юқори синфларида, олий ўқув юртиларида ўргатилган бўлса, ҳозирда у мактабгача таълим муассасалари дастурларига ҳам киритилган. Уни кичик ёшдаги болаларга худди тил ўргатиш, ҳисоблаш, алифбо каби машғулотлар қаторида ўргатилади. Эндиликда компьютерларни ўргатишга бўлган эҳтиёж фақат таълим муассасаларида эмас, одамларнинг кундалик турмушида ҳам заруратга айланди. Бундан беш-олти йил аввал ҳар юзта оиланинг тўрттасида компьютер бўлган бўлса, ҳозирда қирқтасида бор. Айниқса, шаҳарларда у худди телевизор ёки музлаткич сингари рўзгор буюмига айланмоқда. Энди унга фақат муайян ақлий фаолиятни бажарувчи машина сифатида эмас, балки дам олувчи, кўнгилочар восита сифатида ҳам қаралаётган. Айниқса, ота-оналарнинг фарзандлари моддий таъминотида компьютер олиб бериш мажбурияти ҳам зарурий эҳтиёж сифатида урф бўлаётган. Шу маънода болаларнинг энг сеvimли буюмлари, айтайлик, велосипед, ролик, спорт анжонлари қаторида компьютер ҳам аллақачон жой олган. Болаларнинг ўзаро мулоқотларида компьютер билан боғлиқ мавзуларнинг кўпчилиги ҳам бугун ҳеч кимни ажаблантирмайди. Илгари нари борса аудио кассеталар кўтариб юрвчи болалар эндиликда турли хил дастурлар, ўйинлар ёзилган СДларни ўзаро алмашадилар. Катта ёшдаги болаларни-ку, тушунса бўлади. Лекин кичик ёшдаги болаларнинг ҳам компьютерларга ишқибозлигини кучлилиги баъзан кишини хайратда қолдиради. Баъзи мактабга бормайдиган болалар ҳам компьютерни эркин бошқара олишлари мумкин. Ҳали ҳарф та-

БОЛАНГИЗНИНГ КОМПЬЮТЕРИ БОРМИ?

нимай туриб, компьютерга қандай буйруқ билан кириш мумкинлигидан тортиб, қайси файлда қандай маълумот борлиги, клавишлардан қандай фойдаланиш мумкинлигини яхши биладиган болалар ҳам кўп. Боласининг бу ютуғидан отаси хурсанд. Давраларда кўкрак кериб, ўғлининг компьютер билимдони эканлигидан мактанади. Фарзандининг уззу кун компьютер ёнида ўтиришига хотиржам қарайди. Ҳатто боласининг турли бемаъни ишлар билан машғул бўлганидан кўра, компьютер билан шуғулланишини афзал билиб, унинг ишларини имкон қадар амалга оширишига, яъни компьютер олиб беришга ҳаракат қилади. Орзусига етган бола эса бутун вақтини компьютер олдида ўтказиши. Компьютери йўқ болалар эса «Интернет клуб»ларга ошиқишади. Шу маънода компьютер болалар учун ўйинчоқ, дарслик, китоб, телевизор, магнитофон қаторида ахборот олувчи восита вакифасини ўтайди. Ота-оналар боласининг тўп тепиб, кўча чангитганидан кўра, соатлаб компьютер қаршида ўтириши фойдалироқ деб билишади. Бу «ақл машинаси»нинг болалар руҳий, ақлий, маънавий ва ҳатто жисмоний оламини махв этиши

мумкинлигини хаёлларига ҳам келтиришмайди.

Бир яхшининг бир ёмон томони ҳам бор, деганларидек, ҳам-манинг эътирофини қозонган бу «ақл машиналари»нинг фойдали томонлари билан бирга зарарли жиҳатлари ҳам йўқ эмаслигини унутмаслик лозим, назаримизда. Биз бутун эътиборни компьютер болаларнинг ақлий қобилиятини ривожлантиришига ёрдам беришига қаратамиз-у, бироқ, унинг фарзандларимизни руҳий, маънавий, жисмоний зўриқтириб қўйишига аҳамият бермаймиз. Ваҳоланки, компьютер билан боғлиқ нохуш ҳодисалар ҳақида ўқиганмиз, биламиз.

Шу маънода ўтган йили Россия газеталарининг бирида компьютерда жумбоқли ўйин ўйнаётган бола ўйиннинг охирига етишга чора тополмасдан ўзини юқори қаватдан ташлаб юборганлиги ҳақида ёзган эди. Умуман, компьютерлар билан боғлиқ мудҳиш воқеалар дунёнинг бошқа мамлакатларида ҳам содир бўлиши ҳақидаги маълумотлар ҳам кўпчиликка сир эмас. Чиндан ҳам компьютерлар таъсирига тушиб қолган болаларда турли хил руҳий ўзгаришлар содир бўлади. Аксарият ўйин ўйнайдиган болалар воқеа нима билан

туғашига қизиқишади. Унинг охирига етиши эса бир неча соатларни олиши мумкин. Натижада болаларда руҳий ва жисмоний зўриқиш содир бўлади. Муттасил компьютер қаршида ўтирадиган бола тажанг, инжик бўлиб қолади. Сал нарсага асабийлашади. Бутун диққат-эътибори компьютерда бўлиб қолади.

Мутахассисларнинг фикрича, компьютердан чиқадиган электромагнит нурлар болаларнинг, шунингдек, катталарнинг организмидан турли касалликларни келтириб чиқарар экан. Бош оғриши, бўғим ва мушакларнинг оғирлашиши, марказий асаб тизимининг меъёрдан чиқиши, ошқозон-ичак фаолиятининг бузилиши, терига турли тошмаларнинг тошиши каби касалликлар ана шулар жумласидандир. Шу боис ҳам, компьютер қаршида ўтирган одамнинг ҳар соатда ўн минутдан уни ўчириб, дам олиши тавсия қилинади. Лекин бунга ким эътибор беради? Айниқса, бу компьютер қаршида ўтирганнинг хаёлига ҳам келмайди. Болаларни-ку, бу «ақл машинаси»дан ажратиб бўлмайди. Бу нафақат мактаб ёшидаги болаларда, балки боғча ёшдагиларда ҳам кенг тус олмоқда.

Munosabat

— Ўғлим беш ёшга кирди. Уйда компьютер бор. Турмуш ўртоғим ишдан кейин ҳам уйда унда шуғулланади, — дейди Тошкент шаҳар, Чилонзор тумани, 18-даха, 39-уйда яшовчи М.Бобоқулова. — Икки йил аввал ўғлимга дадаси бир-иккита ўйин ўргатиб қўйган эди. Шу-шу у компьютер ёнидан кетмай кўя қолди. Уйда бўлса, эрталабдан кечгача ўйнайди. Ҳатто ўзига қолса, овқатини ҳам компьютер олдида еса. Кўчага мажбурлаб ҳам чиқара олмайман. Баъзан кучли тазйиқ билан ҳовлига чиқарсам, ҳеч қанча вақт ўтмасдан қайтиб киради. Компьютерни кўп ўйнаганиданми, болам нимжон. Тез-тез касал бўлиб туради. Шу боис, ўйнашга руҳсат бермасликка ҳаракат қиламан. Бироқ, руҳсат бермасам, тинмай йиғлайди. Уни бошқа ўйинчоқлар билан чалғитишга ҳаракат қилиб кўрдим, бўлмади. Ягона чорам, компьютерни сотиб юборишда қолди, шекилли...

Ёш бола билан шунчалик мураккаб ҳолат келиб чиқар экан, каттароқ ёшдагиларни-ку, гапир-маса ҳам бўлади. Мактаб ўқувчилари минг хил баҳона билан компьютер қаршида ўтиришади. Уйда компьютерни йўқлар эса аксарият вақтларини «Сони клуб», «Интернет клуб»ларда ўтказишади. Ҳатто дарсларга кирмай компьютер олдида ўтирадиганлар ҳам бор. Бу ҳолат қишлоқларга нисбатан шаҳарда жуда кучли. Шунга қарамай, у бутун болалар оламини забт этапти. Нима қилмоқ керак? Аҳвол шу зайлда давом этса, охир-оқибатда нима бўлади? Болаларда бўладиган турли хил ўзгаришларга ким жавоб беради? «Ақл машиналари»ми ёки унга ружу қўйишга изн бераётган ота-оналарми? Бу каби саволларга жавоб бериш мазкур масала юзасидан ўйлаб кўришни, муҳокама қилишни, муносабат билдиришни тақозо этади. Ҳозир, назаримизда, арзимас бўлган мазкур муаммо эртага турли хил бошқа муаммолар, чигалликларни келтириб чиқармаслиги лозим. Шу маънода биз бугун ихлос қиладиган, ақлий фаолиятимизни уларсиз тасаввур қилмайдиган «ақл машиналари» ҳам аслида инсон тафаккурининг маҳсули. Демак, унинг тизгини ўз қўлимизда. Фақат уни қай тарзда, қай меъёрда ушлаб туриш ўзимизга боғлиқ. Ҳар нарсада меъёр бўлгани яхши. Компьютерлар тарбияни ҳам бундан мустасно эмас. Бу ҳақда сизнинг фикрингизни билмоқчимиз, азиз муштарий. Сиз ҳам болангизга компьютер олиб берганмисиз?

Назира ҚУРБОН қизи,
«Ma'rifat» мухбири

МУРУВВАТГА ЙЎҒРИЛГАН ТАЪЛИМ

Соғлиқни сақлаш вазирлигининг маълумотида кўра, республика миқёсида 8600 нафар мактабгача ёшдаги болалар фалажланган бўлиб, улар ногиронлик рўйхатига олинган. Жисмоний ёки руҳий жиҳатдан ривожланишида камчилиги бўлган мактабгача ёшдаги болаларнинг 50 фоизигина махсус мактабгача таълим муассасаларига жалб қилинган. Қолган қисмининг кўпчилиги коррекция-педагогик ва реабилитация ёрдамлари ташкил этилмаган таълим муассасаларида ёки оилада таълим оладилар.

Республикамиздаги алоҳида ёрдамга муҳтож болалар ва ўсмирларга таълим-тарбия беришда, жойларда маълум амалий ишларнинг олиб борилаётганини

мактабгача таълим муассасалари иш фаолиятида ўзининг изчил самарасини кўрсатаётганини ҳеч кимга сир эмас.

Шундай ижтимоий ҳимояга муҳтож, ногирон болаларга ўз меҳр-муруввати билан камарбаста бўлаётган, ҳаётда ўз касбига меҳр ва ихлос қўйиб таълим-тарбияни ҳар қандай шахсий манфаатлардан устун қўядиган мураббийлардан бири Тошкент вилояти Ўртачирчиқ туманида истиқомат қилувчи Муҳаббат Бурҳоновадир.

Жорий йилда М.Бурҳоновна Ўртачирчиқ тумани халқ таълими бўлимига қарашли 26-сонли мактабгача таълим муассасаси қошида ногирон ва

фалаж бўлган болаларга ёрдам бериш Марказини ташкил этди.

Марказнинг ташкил этилишида, ногирон ўсмирларга ёрдам беришда «УМР» жамоатчилиги марказининг ҳис-саси беқиёсдир.

Maxsus ta'lim

Марказ бир ёшдан 18 ёшгача бўлган ногирон, фалаж болалар билан иш олиб боради. Бугунги кунда туманда мавжуд бўлган бир ёшдан 18 ёшгача бўлган ногирон, касал болалар ҳақида маълумотлар умумлаштирилиб, уларнинг банки яратилган.

Ўзгалар ёрдамига зарурат сезганларга имкон қадар моддий ва маънавий ёрдам, тасалли бериш аждодларимизнинг асрий одати бўлиб келган.

Муҳаббат опанинг ҳам ногирон болаларни тарбиялаш ва ўқитишда масъулиятли фаолияти диққатга сазовордир.

Ногирон болалар соғлигини тиклаш, жисмоний чиниқтириш ва реабилитация қилиш, ижтимоий ҳаётга тайёрлашда болаларнинг спорт билан шуғулланишлари катта аҳамият касб этади. Марказда спорт комплекслари, реабилитацияга оид мажмуалар, иншоотлар қуриш ва тармоқларни кенгайтириш ишлари замонавий талаблар асосида амалга оширилмоқда.

Исомиддин МУСАЕВ,
Республика ташхис Маркази
«Тахририят ва нашриёт»
бўлими бошлиғи

ИСТАМБУЛДА ИККИ ПОРТЛАШ

Туркиянинг Истамбул шаҳрида жойлашган иккита меҳмонхонада портлаш содир этилди. "Pars" ва "Holiday" меҳмонхоналари у қадар қиммат ҳисобланмайди. Портлаш натижасида бир киши ҳалок бўлган ва саккиз киши оғир тан жароҳати олган. "Pars" меҳмонхонасида портлаш юзага келганида 37 киши яшаётган эди. "Holiday" меҳмонхонасида эса 20 киши бўлган. Полиция

ходимлари ушбу портлашларни террорчилик хуружлари дея баҳолашган. "Pars" ва "Holiday" меҳмонхоналари хавфсизлик хизмати ходимлари воқеадан бир неча дақиқа олдин, номаълум киши томонидан қилинган кўнгирок ҳақида гапириб беришган. Аммо, вақт оз қолгани учун меҳмонхоналар тўлиқ эвакуацияга улгурмаган.

500 ЭНГ ЯХШИ УНИВЕРСИТЕТЛАР

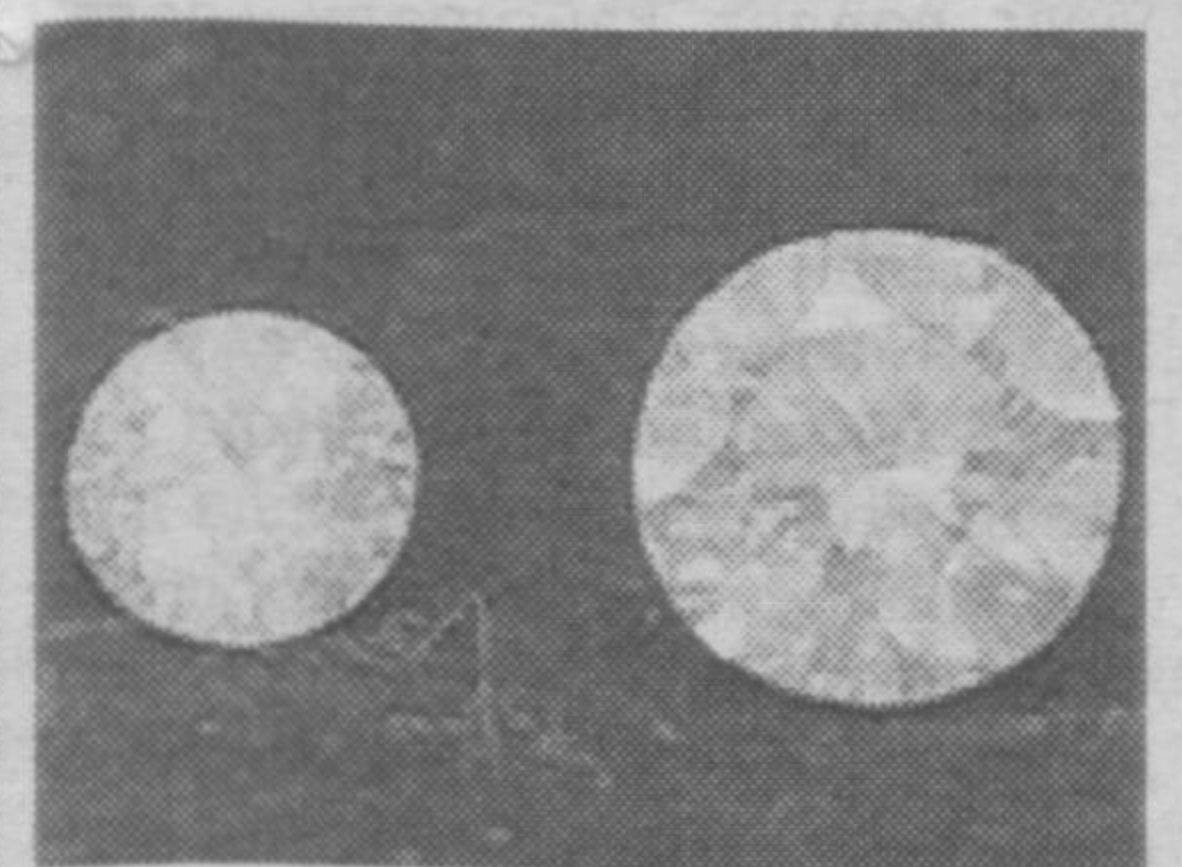
Шанхай университети дунёнинг 500 энг яхши олий таълим муассасалари рейтингини чоп этди. Жадвал тузилиши университетларнинг илмий салоҳияти, маъқеи, ундан чиққан академиклар сони, Нобель мукофоти совриндорлари сонидан келиб чиққан ҳолда тузилди. Рейтинги қуйидагича бошланади.

Гарвард университети (АҚШ), Стэнфорд университети (АҚШ), Беркли университети (АҚШ), Кембридж университети (Британия) ва бошқа АҚШ ҳамда Англия университетлари етакчи ўринларда. Ўнталикнинг охирларини Оксфорд ва Колумбия университетлари эгаллаган.

Россиянинг М.В.Ломоносов номидаги давлат университети 112 ўриндан жой эгаллаган. Санкт Петербург давлат университети фақатгина 422 ўринда туради. 23-ўринда Канаданинг Торонто университети, 25-ўринда Швейцария университети, 40-ўринда ўринда Нидерландия университети, 48-ўринда Мюнхен университети, 50-ўринда Австралия университети, 94-ўринда Исроил университети кўрсатилган.

ОДАМ ҚОЛДИҚЛАРИ ОЛМОСГА АЙЛАНДИ

АҚШда биринчи бор одам қолдиқларидан олмос ясалди. Агарда жасад кулини қаттиқ қизитиб кучли сиқшига олинса, ундан сунъий олмос ҳосил қилиш мумкин, деб хабар беради ВВС агентлиги. "Лайф Гем" компанияси Брайн Тенди исмли эркакнинг куйдирилган жасади кукунидан кристалл яратди. Уни қайта ишлаб, сунъий олмосга айлантирди. Эндиликда ушбу тош 4150 долларга баҳола-

ниб, мархумнинг рафикаси ва қизлари томонидан тақинчоқ сифатида тақиб юриладиган бўлди. Бундай ҳолат кўпчилик учун ғайритабиий туюлсада, Брайн Тенди томонидан васият қилиб қолдирилган. Ушбу инсон ҳаётлигида геология билан шуғулланган. Шунинг учун у олмослар қандай пайдо бўлишини билган, деб вазиятга изоҳ беради ВВС. Мархумнинг қизлари Гейл ва Клэрнинг айтишича, эндиликда уларнинг отаси ҳамиша улар билан бирга, ҳар ерда бўлиш имкониятига эга.

Интернет манбаалари асосида Сарвар ФАЙЗУЛЛАЕВ тайёрлади.

Ҳозирда хорижий давлатлардаги олий ва ўрта махсус мактабларнинг география таълимида кузатилаётган, жаҳон олимлари тан олган асосли янгиликларни таҳлил қилиш ва республикамиз география таълимига ҳам киритиш долзарб масалалардан ҳисобланади. Дунё океанини қисмларга ажратиш масаласи ҳам ана шундай муаммолардан дир.

Дунё океани ва унинг қисмлари ҳақидаги билимларнинг шаклланишида машҳур денгизчилар ҳамда сайёҳларнинг буюк кашфиётлари, атамашунос олимлар, илмий экспедиция раҳбарларининг фикр-мулоҳазалари муҳим аҳамиётга эга бўлди. Лекин география фанида муҳрлиб қолган айрим атама, таянч тушунча, ибораларнинг мактабларда турлича талқин қилиниши ва кейинчалик мазмунининг ўзгариб боришига дуч келамиз. Масалан, океан сўзи юнонча океанос – "умум-дунё денгизи", "қирғоқсиз денгиз", "оламни ювиб турган дунё денгизи", "бутун дунёни айлануб оқувчи улуг дарё" каби мазмунга эга, дейилади. Аслида океан сўзи қадимги финикияликлар тилидан олинган бўлиб, "бепоён сувлик" деган мазмунга эга. Гидросфера атамаси ҳам қадимги юнон афсоналарига кўра hydro – кўп бошли ҳайвон, sphaera – шар (қобик) деган маънони англатсада, ҳозирги пайтда ернинг сув қобиғи дейилади. Шунингдек, Шимолий муз океани ўтган асрнинг бошларида "Арктика денгизи" номи билан Атлантика океани таркибига киритилиши ва кейинчалик яна Шимолий муз океани деб аталиши, Жанубий муз океани "Антарктика океани", ҳозир эса "Жанубий океан" деб аталиши каби ўзгаришлар мавжуд. Шубҳасиз, бундай атамаларни ўз ўрнида жаҳон олимлари эътироф этган мазмунда ишлатиш зарур.

Ер юзасининг қуруқликларсиз яхлит бепоён сувли қобиғи (муҳити) Дунё океанидир. Сувли муҳит ер юзасида бир хил тарқалмаган. Шуни ҳисобга олиб, тадқиқотчи олимлар океанлар ва материклар яримшарларини ажратишган. Океанлар яримшари майдонининг 90,5 фоизини сув, материклар яримшари майдонининг 53 фоизини қуруқлик эгаллайди. Океанлар яримшаридаги ягона кутб Янги Зеландия ороллари шимолий-шарқий чеккасига яқин бўлган Тинч океанида жойлашган бўлса, материклар яримшарининг

кутби эса, Франциядаги Лаура дарёсининг куйи оқимида тўғри келади.

Материк ва ороллар билан чегараланган Дунё океанининг йирик қисмлари океандир. Уларни тарихан таркиб топган географик объект деб қараш жоиз. Шунинг учун ҳам океанларни географик ўрни, таркиб топиш тарихи, ёши, геологик тузилиши, оқимлари, ҳарорати, шўрлиги ва биологик хусусиятлари билан бир-бирдан фарқ қиладиган бир бутун табиат комплекслари деб ҳисоблаш зарур.

Эрамиздан аввалги асрлардаёқ Ер шарида "қуруқлик кўпми ёки сув?" деган мунозарали масала узоқ даврлар мобайнида ноаниқ бўлиб келди. Машҳур денгизчи Ф.Магелланнинг (1519-1521 й) дунё бўйлаб саёхати ер ша-

Tahlil, mulohaza, taklif

лар. Айрим давлатларнинг олимлари учта океанга, яъни Тинч, Атлантика ва Ҳинд океанларига ажратди. Улар Шимолий муз океанини "Арктика денгизи" номи билан Атлантика океани таркибига киритдилар. Лекин XX асрнинг 30-йилларидан бошлаб Шимолий муз океани мустақил океан сифатида дунё олимлари томонидан эътироф этилди ва ўрганила бошланди.

Дунё океани 1928 йилдаги халқаро Географик бюро томонидан бешта океанга ажратилди. Океанлар қуйидагича номланади. Тинч, Атлантика, Ҳинд, Шимолий муз, Жанубий муз океанлари. Бу Б.Вареинус таснифига мос келган иккинчи ҳолат эди. Бу тасниф кейинчалик қай-

ро Географик бюрода бешта океанни ажратиш ҳақида келишиб олинди. Халқаро Географик бюро қўлланмаларида, атласларида (масалан, инглизларнинг "денгиз савдо флоти атласи"да) Жанубий океан акс эттирилган. Собиқ Иттифоқда "Антарктика атамаси" (1966 й), "Океанлар географияси" нашр этилди. Уларда Жанубий океанга алоҳида тавсиф берилди. Шунингдек, 2001 йилда Россия Олий педагогика ўқув юрти география факультети талабаларига мўлжалланган ўқув қўлланмаси нашр этилди (муаллифлар Б.С.Залогин, К.С.Кузьминская — Мировой океан, М., 2001, 192 бет). Унда Жанубий океан мустақил океан сифатида ажратилган ва мажмуали тавсиф берилган.

Сўнги ўн йилликларда махсус денгиз ташкилотлари тузилиб, Дунё океанида халқаро ҳамкорлик асосида илмий тадқиқот ишлари олиб борилмоқда. Масалан замонавий ускуналар билан жиҳозланган кема-институтлар, Жак Ив Кусто илмий экспедицияси кабилар, космик тадқиқотлар натижасида Дунё океани ва унинг таркибий қисмлари тўғрисида аниқ маълумотлар тўпланди ва илмий хулосалар қилинди. Айни пайтда ЮНЕСКО қошида Дунё океанида олиб борилаётган тадқиқотларни мувофиқлаштириш Халқаро океанографик комиссияси фаолият кўрсатмоқда. Комиссиянинг мақсади океан табиати, ресурслари, улардан оқилона ва тежамкорлик билан фойдаланиш, муҳофаза қилиш каби масалаларни илмий асосда ечишдан иборат. Барча тадқиқотларда Жанубий океан алоҳида ажратилиб ўрганилмоқда.

Демак, Жанубий океан Дунё океанининг мустақил ўзига хос қисми тариқасида халқаро миқёсида олимлар ва кенг жамоатчилик томонидан тан олинганлигини эътиборга олиш керак. Фикримизча, Ўзбекистонда ҳам таълимнинг география йўналишларидаги янги давлат таълим стандарти ва ўқув дастурларига, нашр этиладиган дарслик ва ўқув методик қўлланмаларига Жанубий океан тўғрисида маълумотлар киритилиши мақсадга мувофиқ.

ДУНЁНИНГ БЕШИНЧИ ОКЕАНИ

рида сувли муҳит (71%) қуруқлик (29%)дан кўп эканлиги ва Дунё океанининг мавжудлиги амалда исботланди. Афсуслар бўлсинки, Дунё океанини қисмларга ажратиш масаласи ҳозирги кунга қадар мунозарали бўлиб келмоқда. Дунё океанини биринчи бўлиб 1650 йилда голландиялик олим Б.Варениус бешта океанга ажратган. У Дунё океани қисмларига Тинч, Атлантика, Ҳинд, Шимолий муз ва Жанубий муз океанлари деб ном берган эди. Эҳтимол, кемаларнинг жанубга томон сузишига доимий музликлар, саноксиз улкан айсберг – музли тоғлар халақит берганлиги ва ҳали Антарктика материгининг кашф этилмаганлиги сабаб бўлгандир. Антарктида материги кашф этилгандан (1920 й) сўнг Лондон Қироллиги география жамияти 1845 йилда Б.Варениус фикрини тасдиқлади. Лекин бу География жамияти биринчи океанга Жанубий муз океани деб эмас, Жанубий океан деб ном берди.

Ажабланарли жойи шундаки, XIX асрнинг охири ва XX асрнинг ўрталаригача Дунё океани қисмларини ажратиш масаласи янада мурраккаб муаммога айланди. Бу пайтларда тадқиқотчи олимлар Дунё океанини учта, тўртта ва бешта океанга ажратди-

та кўриб чиқилди ва не ажабки "Жанубий муз океани асоссиз ажратилган", деган мулоҳаза билан рўйхатдан яна чиқарилди.

Собиқ Иттифоқда 1937 йилда тўртта океан, яъни Тинч, Атлантика, Ҳинд ва Шимолий муз океанлари Дунё океанларининг қисмлари эканлиги ҳақида қарор қабул қилинди. Мустақил Ўзбекистонда ҳам янгитдан нашр этилган ва таржима қилинган география таълимига оид дарслик ва ўқув методик қўлланмаларда ҳозиргача номланиб келинаётган ушбу тўртта океан ҳақида маълумот бериб келинмоқда.

Энг муҳими, 1957-1959 йиллардаги Халқаро геофизик йилда ва 1966 йилда Собиқ Иттифоқ География жамияти Жанубий океани ажратиш тўғрисида махсус қарор қабул қилди. Дарҳақиқат XX асрнинг 50-60-йилларидан бошлаб Дунё океанида кенг қўламда илмий тадқиқот ишлари олиб борилди. Натижада Дунё океанининг Антарктида материгига туташ қисмлари мустақил эканлиги исботланди. Жумладан, Жанубий океаннинг табиати, яъни рельефи, атмосфера ва сув циркуляцияси, ҳарорати, шўрлиги, биологик хусусиятлари ўзига хослиги аниқланди. Шунга асосланиб Монако шаҳрида бўлиб ўтган Халқа-

Абдурасул СОАТОВ,
ЎЗМУ доценти,
Зокир РАИМЖОНОВ,
ТДПУ доценти,
Муҳаббат
ТИЛЛАБОВА,
РТМ бош методисти

Тошкент вилояти Ўртачирчиқ туманидаги 65-умумий ўрта таълим мактаби томонидан 2000 йилда Алдаяров Фарҳод номига берилган №897562 рақамли шаходатнома йўқолганлиги сабабли БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Ko'ngil bitiklari

Гулчехра Шаҳобиддин қизи
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси
аъзоси.

Унинг шу пайтгача "Соғинч",
"Дилда дардинг бўлмаса", "Янги
ой чиққан кеча", "Қалдирғочим",
"Жон ичра жондир Ватан" каби
шеърий тўпламлари чоп этилган.

Сиз ўшасиз юрагимда чакмоқ чакқан,
Сиз ўшасиз дилга ишқдан олов ёққан,
Не учундир ортдан баъзан маънос бокқан,
Кўнглингизни очолмайин гоҳ жўшасиз –
Мени суйган, мен суярим сиз "ўша" сиз.

Азоб берар сизнинг ҳижрон камонингиз.
Майли бўлай ишқда сизнинг ёмонингиз,
Ҳажрингизда бўлдим ранги сомонингиз.
Орзуларим султонисиз, сиз ўшасиз.
Сиз ўшасиз, сиз ўшасиз, Сиз "ЎША" сиз!

СИЗНИ СОҒИНДИМ

Ёрдин айру кўзимни интизор этди фироқ,
Қолмади сабру қарорим, беқарор этди фироқ.

(Нодира)

Мен сизни соғиндим, жуда соғиндим,
Сиз ўтар йўлларга пир деб топиндим.
Умидни ёпиндим, сувдайин тиндим,
Сизни соғиндим...

Соғинчдан кўнгил ҳам эзилиб кетди,
Тоқатнинг тоқлари бузилиб кетди,
Шубҳаю гумонлар тизилиб кетди,
Сизни соғиндим...

Соғиниб қабарган юрагим дедим,
Ҳаётда бир умр тиргагим, дедим.
Сиз менга кераксиз, керагим, дедим,
Соғиниб кетдим...

Соғиндим, тополмай ўкиниб кетдим,
Ул келмас саробга юкуниб нетдим.
Чорасин тополмай тўкилиб битдим,
Сизни соғиндим...

Гулчехра ШАҲОБИДДИН қизи

Xullas...

**ЧИДАГАНГА
ЧИҚАРГАН**

Даниянинг Эбельтофт шаҳарчасида умргузаронлик қилиб келаётган Ене Линдгрэн билан юзма-юз бўлган киши, эҳтимол унга ўз ёшини бермас. Чунки, 91 ёшда кишининг хотираси заифлашиб, кўзлари хиралашади, тишлари тўкилади. Линдгрэннинг эса аксинча, хотираси тиниқ, 32 та тиши бутун. Хўш, бунинг сирини нимада?

Отахон ҳеч кимдан ўз бардамлигининг сирини яширмайди. У овқатига ўргимчак қўшиб истеъмол қилиши туфайли қаримасдан келаётган экан. Болалигида у газетанда Карл Линней деган тадқиқотчининг ўргимчаклар инсон умрини узайтириши ҳақидаги кашфиёти тан олингани ҳақида ўқиб қолади. Шундан сўнг Ененнинг кундалик таомлари орасидан ўргимчаклар ҳам жой ола бошлаган ва ҳар куни у икки-учтасини ейишга одатланган.

«Ўргимчак таркибида инсон соғлиги учун бениҳоя зарур бўлган оксил моддаси бор, худди шу нарса кишига куч-қувват бағишлайди. Ўргимчакни ёш ўтгандан кейин эмас, балки болаликдан бошлаб тановул қилиш керак», деб ёзади Данияда чиқадиган «Экстра бладет» газетаси.

**ФАЛОКАТ
САБАБЧИСИ АЙИҚ**

Сахалиндаги катта тракти йўллардан бирида айиқ туфайли фалокат содир бўлди. Сахалин давлат автомобил назорати бошқармаси бошлиғи Валерий Рибак «Труд» газетаси муҳбирига берган интервьюсида улкан қийиқоёқ ўз жонига қасд қилмоқчи бўлгандек, катта тезлик билан «учиб» келаётган автомобил сари югуриб чиққанини маълум қилган. Натижада «Ниссан» русумли автомашина айиқполвон билан тўқнашиб, кўнгилсиз ходиса рўй берган. Йўл-транспорт ҳодисаси жанубий Сахалиндан 30 км. нарида содир бўлган.

Машина билан тўқнашиб кетгач, айиқполвон йўл четига йиқилган ва бир амаллаб ўрмонга етиб олган. «Ниссан» ҳайдовчиси ҳам яхшигина шикастланди. Машина эса капитал таъмирсиз «одам» бўлмади.

Бундай воқеаларга кўпинча ақлли зот эгалари сабабчи бўлишарди, айиқполвонни эса катта моддий зарар етказгани учун жавобгарликка тортиш ҳам қийин.

**ana shunaqa
gaplar**

Баҳоси сотувда эркин нархда

Pentium IV компьютерида
Лилия БИНАШЕВА
ва Милоҳат ТОШОВА
саҳифалари.

«Шарқ» нашриёт-матбаа
акционерлик компанияси
босмаҳонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон»
кўчаси 41-уй

Босишга тошириш вақти — 21.00.
Тоширилди — 21.00.

ВАТАН НАДУР?

Ватан надур?
Унинг қадрин
Ватангадолардан сўранг.
Тупроғини тавоф айлаб
Йиғлаб адолардан сўранг.

Ватан надур?
Унинг мадҳин
Элга фидолардан сўранг,
Ўз юртига етолмайин
Юрган худолардан сўранг.

Ватан надур?
Унинг васфин
Машраб нидосидан сўранг.
Йўқлар кишим борму, дея
Чеккан видосидан сўранг.

Ватан сўзин қудратини
Ўзга юртда ётдан сўранг.
"Ватан севмоқ иймондандур!"
Деган асл зотдан сўранг.

Ватан шундай буюклигин,
Ушбу сўзининг суюклигин,
Истиқлолга интиқ бўлиб
Ўтган аждодлардан сўранг?!

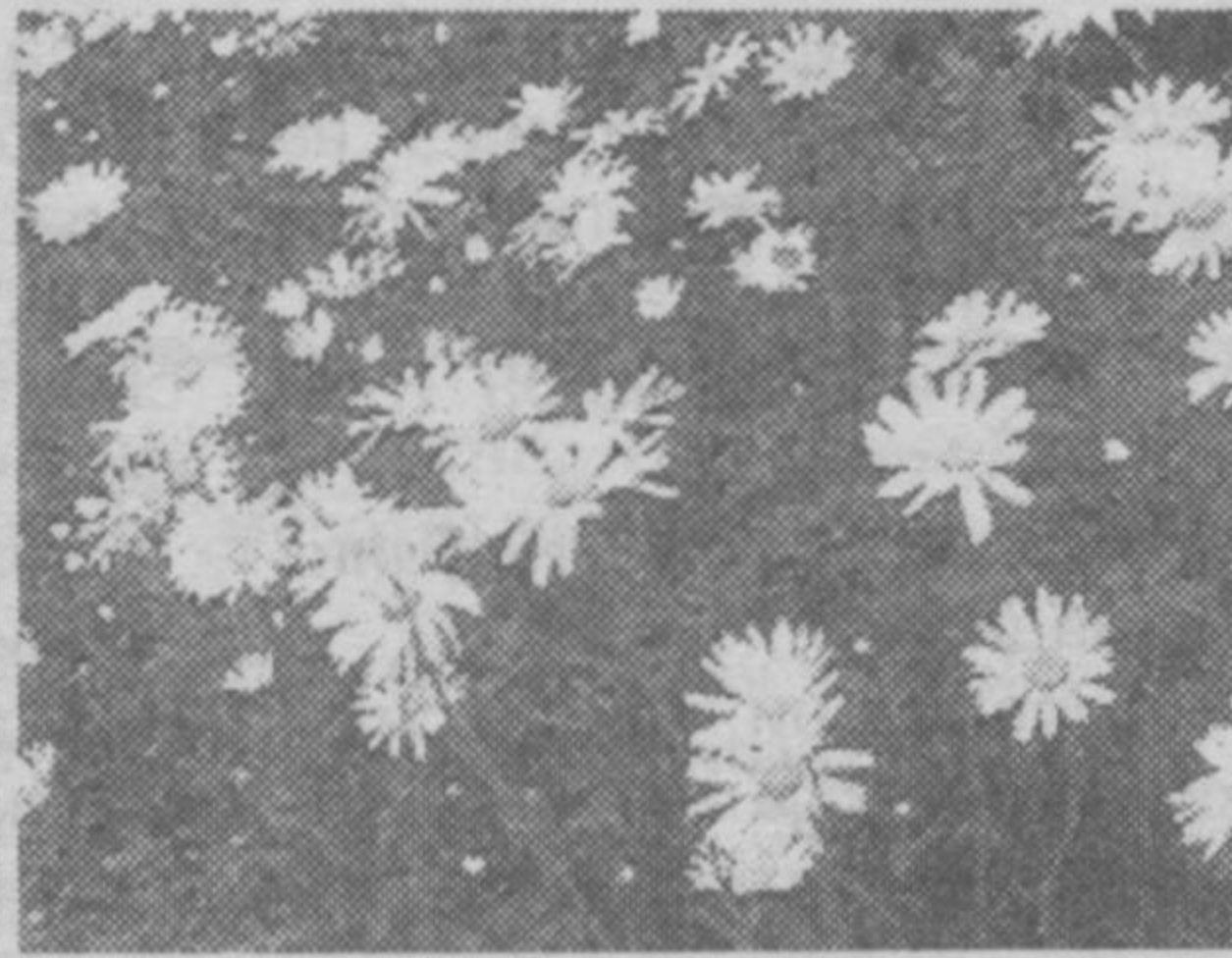
Ватан учун кўзларини
Кўзmunчоқдай ўйиб берган.
Ватан учун жонин тикиб —
Бошин дорга қўйиб берган
Қатли қурбонлардан сўранг
Шоир забонлардан сўранг...

СИЗ ЎШАСИЗ

Севганингиз, майли, мендан ортиқ бўлсин
Бегим, Сизга мингта жоним тортиқ бўлсин.
Сиз бор ерда хатар йўли ёпиқ бўлсин,
Ҳаёлимни обод қилган бир гўшасиз,
Мен излаган дилозорим Сиз "ўша"сиз.

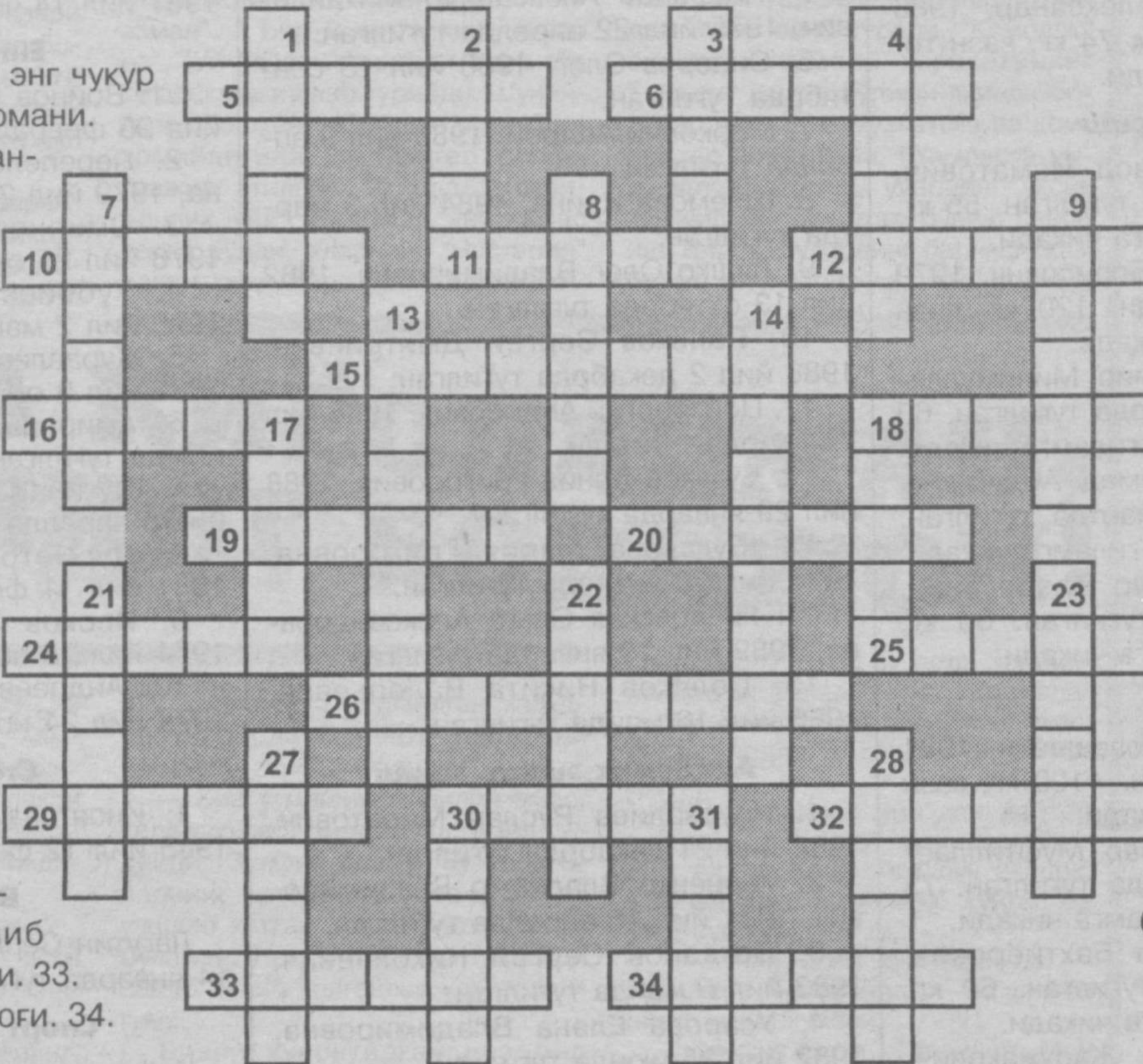
Йўллар қараб баъзан бошим ҳам бўлади,
Соғинчлардан қаро кўзлар нам бўлади,
Хотирамда битта фикр жам бўлади,
Умр бўйи мен етмаган бир гўшасиз —
Кўнглим мулки ишонганим Сиз "ўша"сиз.

"ТИРДОБ" КРОССВОРДИ

ЭНИГА:

5. Сайёра. 6. Дунёдаги энг чуқур
кўл 10. Ўқтам Усмонов романи.
11. Шеърий матнни таран-
нум этадиган мусиқа аса-
ри. 12. Ҳамид Олимжон
поэмаси қахрамони. 15.
Ҳароратни ўлчовчи ас-
боб. 16. Табиий модда
ҳолати. 18. Қрим вилоя-
тидаги шаҳар. 149. Қа-
димий Миср фиръавнла-
рининг пойтахти. 20. Гео-
метрик кўпёқли жисм. 24.
Ҳамдўстлик мамлақати
пойтахти. 25. Цитрус
ўсимлиги. 26. "Уфқ" ро-
мани муаллифи. 29.
Машҳур рус синовчи-
учувчиси. 30. Андижонда-
ги шаҳар. 32. Товушни
ёзиб олиш ва қайта эшит-
тиришни биринчи бўлиб
кашф этган Америка олими. 33.
Амур дарёсининг чап ирмоғи. 34.
Кислота тури.

БЎЙИГА:

1. Дехқоннинг иш
қуроли. 2. Сўровнома. 3.
Техника экини. 4. Ҳинд
бадийи фильми. 7. Рос-
сия футбол жамоаси. 8.
Республикамиздаги ви-
лоят. 9. Покистондаги
шаҳар. 13. Россиядаги
қахрамон шаҳар. 14. Ива-
но-Франковск шаҳрининг
1962 йилгача бўлган
номи. 17. Франция пул
бирлиги. 18. ... Яшин. 21.
Аниқ фан. 22. Шиша
буюм. 23. Европадаги
давлат пойтахти. 24. Эги-
зак фарзандлардан бири-
нинг исми. 28. Т е -
кисликни ўлчовчи асбоб.
30. Греция пойтахти. 31.
Йилига икки марта ҳосил
берувчи мева.

Тузувчи:

Турсунали ҒАНИЕВ

Ma'rifat

**ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:**

Ўзбекистон Халқ таъли-
ми вазири, Ўзбекистон
Олий ва ўрта махсус
таълим вазири, Таълим
ва фан ходимлари касба
уюшмаси Марказий
Қўмитаси.

Бош муҳаррир:
Ҳалим САИДОВ

Тахрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ,
Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром
БЎРИБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари),
Шукур ЖОНБОЕВ, Фахриддин
КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой
МАТҚУРБОНОВ, Усмонали МУСАЕВ,
Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррирнинг
биринчи ўринбосари), Хулқар ТҮЙМАНО-
ВА, Нурлан УСМОНОВ, Саъдулла
ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Газета Ўзбекистон Матбуот ва
ахборот агентлигида
№ 024 рақам билан 2003 йил
17 декабрда рўйхатга олинган.

ИНДЕКС: 149. Г-929.
Тиражи 21117. 2 3 4 5 6
Ҳажми 4 босма табоқ,
Офсет усулида босилган, қоғоз
бичими А-3.

Навбатчи муҳаррир:
Шарифа МАДРАҲИМОВА.
Навбатчи:
Сарвар ФАЙЗУЛЛАЕВ.

«Ma'rifat»дан материалларни кўчириб босиш
таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.
Таҳририятга юборилган материаллар муаллифга
қайтарилмайди.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент,
Матбуотчилар кўчаси, 32.

Е-mail: marifat@ars-inform.uz

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—133-99-15, олий
таълим янгиликлари бўлими, мактабгача ва мак-
табдан ташқари таълим янгиликлари бўлими —
136-55-58, хатлар, маънавий ва сиёсий ҳаёт ян-
гиликлари бўлими — 136-54-23, умумий ўрта таъ-
лим янгиликлари бўлими, ўқувчиларни касбага
йўналтириш ва ўрта махсус таълим янгиликлари
бўлими — 136-54-03, реклама ва тарбиёт бўли-
ми—136-54-69.